

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025-2028 (SRR 2/2024 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 23.5.2024.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- specialsakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- ledande expert Juha Saunamäki, justitieministeriet
- övermatematiker Tapio Isolankila, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Essi Rentola, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetskydd
- jämställdhetsombudsman Rainer Hiltunen, Jämställdhetsombudsmannens byrå
- diskrimineringsombudsman Kristina Stenman, Diskrimineringsombudsmannens byrå
- ekonomidirektör Johanna Sommarberg, UF-centret
- generaldirektör Antti Koivula, Arbetshälsoinstitutet
- avdelningschef, överdirektör Juha Sarkio, Statens arbetsmarknadsverk
- generalsekreterare Taina Riski, Delegationen för jämställdhetsärenden
- chefekonom Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefekonom Patrizio Lainá, STTK rf
- direktör, chefekonom Penna Urrila, Finlands näringsliv rf
- chefekonomist Juho Ruskoaho, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet, jämställdhetsenheten
- Nylands arbets- och näringsbyrå
- Finlands Kommunförbund
- Akava ry
- Företagarna i Finland rf

Utlåtande AjUU 6/2024 rd

- Näringslivets Delegation EVA rf
- Forskning om arbete och ekonomi LABORE.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med planen för de offentliga finanserna är att stödja det beslutsfattande som gäller de offentliga finanserna och de mål som ställts för de offentliga finanserna. I planen ingår delar som gäller statsfinanserna, välfärdsområdenas ekonomi, den kommunala ekonomin, lagstadgade arbetspensionsanstalter och övriga socialskyddsfonder. Statsrådet gör upp en plan för de offentliga finanserna för varje valperiod och justerar årligen före utgången av april planen för de följande fyra åren.

I planen för de offentliga finanserna beräknas den ekonomiska tillväxten vara nära noll 2024. Ekonomin väntas återhämta sig med 1,6 procent 2025, varefter den beräknas stanna mellan 1 och 1,5 procent 2026 och 2028. Ett strukturellt problem för Finlands ekonomi är en svag produktivitetstillväxt. Produktivitetstillväxten hämmas av att forskningen och produktutvecklingen samt investeringarna i produktion är rätt blygsamma och av att de ungas utbildningsnivå är lägre än i andra utvecklade industriländer. Även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren är arbetslöshetsgraden fortsättningsvis hög och det råder brist på kompetent arbetskraft när ekonomin växer.

Skuldkvoten i de offentliga finanserna har ökat påtagligt under de senaste 15 åren. Kvoten kommer att fortsätta öka om inte åtgärder vidtas för att stärka de offentliga finanserna. Den ökande skuldkvoten beror dels på den högre utgiftsnivå som en åldrande befolkning medför, dels på en växande skuldsättning i samverkan med högre räntor vilka avsevärt höjer statens skuldhanteeringsutgifter. Enligt planen för de offentliga finanserna prioriterar regeringens ekonomiska politik ekonomisk stabilitet, sysselsättning, ekonomisk tillväxt och att välfärdstjänsterna tryggas. Målet är att stabilisera skuldkvoten i de offentliga finanserna till 2027. Målet på längre sikt är att balansera upp de offentliga finanserna och vända skuldkvoten i en sjunkande riktning till samma nivå som i resten av Norden. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet går in på planen för de offentliga finanserna i fråga om sitt eget ansvarsområde.

Sysselsättning

Genom regeringens sysselsättnings- och tillväxtåtgärder eftersträvas 100 000 nya sysselsatta, vilket stärker de offentliga finanserna med över 2 miljarder euro. På längre sikt är målet att höja sysselsättningsgraden till 80 procent.

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturläget och beslutsbaserade finanspolitiska åtgärder. Enligt utredning till utskottet minskar efterfrågan på arbetskraft på grund av den svaga konjunkturen och antalet sysselsatta minskar samt antalet arbetslösa ökar 2024. Den ekonomiska återhämtningen 2025–2028 ökar efterfrågan på arbetskraft på bred front med tiotusentals personer, ökar överföringen av personer utanför arbetskraften tillbaka till arbetskraften och

Utlåtande AjUU 6/2024 rd

minskar antalet arbetslösa. Dessutom bedöms de betydande finanspolitiska beslut som ingår i planen för de offentliga finanserna påverka utvecklingen på arbetsmarknaden. Finansministeriet har uppskattat att de regeringspropositioner som riksdagen godkännt och som framskridit till riksdagen ökar antalet sysselsatta med tiotusentals personer. Den ekonomiska tillväxten enligt prognosen bromsar dock upp ökningen av efterfrågan på arbetskraft, så finansministeriet bedömer att åtgärdernas fulla effekt kommer att förverkligas först på lång sikt.

Som en del av planen för de offentliga finanserna har regeringen beslutat om en ny helhet som består av inbesparingar av de offentliga utgifterna och skattehöjningar och som är cirka 1 procent i förhållande till totalproduktionen. Samtidigt har regeringen beslutat om nya åtgärder för att främja investeringar och ekonomisk tillväxt (FoU-satsningar, investeringsincitament och kapitalisering av koncernen Finlands Industriinvestering Ab). Anpassningsåtgärderna för de offentliga finanserna höjer konsumentpriserna, minskar den privata och offentliga konsumtionen och försvagar på så sätt den totala efterfrågan och bromsar upp den ekonomiska tillväxten med sammanlagt cirka 0,5 procentenheter 2025 och 2026 (i bedömningen ingår inga nya åtgärder för att främja investeringar och ekonomisk tillväxt). Den avtagande ekonomiska tillväxten försvagar efterfrågan på arbetskraft och minskar på så sätt ökningen av antalet sysselsatta och bromsar minskningen av antalet arbetslösa. Till följd av anpassningsåtgärderna är det relativa sysselsättningsstalet 2025 uppskattningsvis 0,2 procentenheter lägre och det relativa arbetslöshetsstalet 0,1 procentenheter högre.

Enligt planen för de offentliga finanserna slopas statsunderstödet till Jobbkanalen Ab för specialuppgifter som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra (5 miljoner euro per år). Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar att det i och med nedläggningen av Jobbkanalen Ab är viktigt att hitta nya sätt att genomföra skrivningen i regeringsprogrammet, där det sägs att partiellt arbetsföra personer ska ha flexibla möjligheter än för närvarande att delta i arbetslivet och att i synnerhet incitamenten och möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta på arbetsmarknaden förbättras. Utskottet konstaterar att bättre sysselsättningsmöjligheter för partiellt arbetsföra bidrar till att regeringens sysselsättningsmål uppnås.

Jämställdhet

I planen för de offentliga finanserna har det inte tagits in någon separat bedömning ur ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhetsbudgetering har dock enligt utredning till utskottet genomförts inom statsförvaltningen i alla ministerier till vissa delar. I sina riktlinjer för budgetarbetet konstaterar finansministeriet att motiven till huvudtitlarna bör innehålla en sammanfattande bedömning av verksamheter med betydande jämställdhetskonsekvenser för budgeten. Vidare konstateras det att vid granskningen av konsekvenserna för jämställdheten ska uppmärksamhet fästas vid de samhällsliga effektmålen för jämställdheten mellan könen inom förvaltningsområdet och vid de utgifter inom förvaltningsområdet som kan inverka på förverkligandet av jämställdheten.

Enligt 4 § i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) är myndigheterna skyldiga att främja jämställdheten mellan könen i all sin verksamhet. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar att det vid genomförandet av planen för de offentliga finanserna är viktigt att

Utlåtande AjUU 6/2024 rd

man vid beredningen av budgetlagarna gör en högkvalitativ konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv.

Utskottet anser också att det är viktigt att nuvarande och kommande offentliga investeringar i forsknings- och utvecklingsverksamhet strävar efter att avveckla en starkt könssegregerad arbetsmarknad i Finland, utnyttjar en så bred kunskapsbas som möjligt och gör det möjligt för personer med olika bakgrund att utbilda sig inom branscher som ur framtidsperspektiv är viktiga för Finland. Det har till exempel uppskattats att det inom tio år kommer att behövas 130 000 nya experter inom IKT och teknik i Finland. Av planen för de offentliga finanserna framgår att enligt lagen om statlig finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet åren 2024–2030 (1092/2022) ska det samlade beloppet av de fullmakter och anslag för forsknings- och utvecklingsverksamhet som avses i statsbudgetarna ökas fram till 2030 så att det totala beloppet motsvarar 1,2 procent i förhållande till bruttonationalprodukten. På basis av tidigare beslut uppskattas statens FoU-finansiering vara 2,7 miljarder euro 2025. Statens FoU-finansiering ska uppgå till 3,2 miljarder euro i budgeten för 2026, 3,5 miljarder euro i budgeten för 2027 och 3,8 miljarder euro i budgeten för 2028. FoU-finansieringen kanaliseras i huvudsak till Business Finland och Finlands Akademi samt till högskolor och forskningsorganisationer. Teknisk kompetens och digital kompetens har en viktig roll när det gäller att möta stora samhällsliga utmaningar och trygga säkerheten och försörjningsberedskapen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att kvinnor fortfarande är underrepresenterade exempelvis inom Stem-branscherna (naturvetenskaper, teknologi, ingenjörsvetenskaper och matematik). Det låga antalet kvinnor inom Stem-branscherna är ett problem, eftersom det begränsar utvecklingen av mångsidiga kompetenser och innovationer inom teknik och vetenskap.

Produktivhetsprogrammet för statsförvaltningen och arbetarskyddet

Enligt planen för de offentliga finanserna genomför regeringen statsförvaltningens produktivhetsprogram, med sikte på att uppnå en besparing på sammanlagt cirka 390 miljoner euro från och med 2027. I regeringsprogrammet beslutades det om en omkostnadsbesparing på cirka 240 miljoner euro. Dessutom beslutade regeringen i samband med ramförhandlingarna våren 2024 att minska omkostnaderna med cirka 150 miljoner euro varje år och att tidigarelägga den tidigare överenskomna besparingen med 50 miljoner euro till att infalla redan 2025. År 2023 var personalkostnadernas andel vid ämbetsverken i genomsnitt 56 procent av alla utgifter. Variationerna mellan ämbetsverken var dock betydande. I statens produktivhetsprogram riktas till exempel 40,8 miljoner euro till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde och 56,4 miljoner euro till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde. Det är ännu inte klart hur dessa ska riktas mer exakt, men det finns en stor risk för att de kommer att påverka arbetslivet bland annat genom arbetarskyddstillsynen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet påpekar att tillförlitlig och smidig offentlig förvaltning är en garanti för tillgodoseendet av medborgarnas rättigheter och skapar en grund för stabilitet i samhället.

År 2024 uppgår arbetarskyddsmyndigheternas gemensamma verksamhetsanslag till cirka 29,7 miljoner euro. Av de årliga utgifterna består cirka 90 procent av personalutgifter, med vilka man på riksnivå har kunnat trygga personalresurserna på cirka 430 årsverken. Cirka 75 procent av den personal som är anställd hos arbetarskyddsmyndigheterna sköter inspektörsuppgifter som omfattar fältövervakning inom arbetarskyddet. Enligt utredning till utskottet har produktivhetspro-

Utlåtande AjUU 6/2024 rd

grammet oundvikligen konsekvenser för antalet anställda och därmed för de årliga tillsynsåtgärderna. Under de senaste åren har arbetarskyddsmyndigheternas uppgifter hela tiden ökat – antingen genom lagstiftning eller på grund av förändringar i samhället och arbetslivet i övrigt. Bland de förstnämnda kan nämnas att arbetarskyddsmyndigheternas befogenheter utökas till att omfatta olika former av arbetsrelaterat utnyttjande (människohandel, ocker och bedrägeri), och bland de sistnämnda finns det ett ökat behov av övervakning av användningen av utländsk arbetskraft och de utmaningar som nya former av att låta utföra arbete medför (plattformsekonomi, lättföretagare osv.). Särskilt kan nämnas arbetarskyddsmyndigheternas bidrag till bekämpningen av arbetsrelaterade fenomen inom den grå ekonomin i samarbete med andra myndigheter. Utskottet konstaterar att allt det ovanstående har krävt flera års utveckling av sätten och metoderna för verksamhet och övervakning samt personalresurser.

Övrigt

Vuxenutbildningsstödet är på väg att slopas (RP 8/2024 rd — AjUB 5/2024 rd). Vid ramförhandlingarna har man beslutat att anvisa 10 miljoner euro per år framför allt för fortbildning av speciallärare och sjukskötare. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet välkomnar riktningen och betonar behovet av att hitta ett effektivt sätt att stödja kompetensutvecklingen under arbetslivet.

Slutligen lyfter utskottet fram att bristen på arbetskraft orsakar allvarliga problem med tanke på den offentliga ekonomin, produktivitetsutvecklingen, tillgången till tjänster och jämlikheten mellan medborgarna. Antalet legitimerade och kvalificerade yrkesutövare är i många fall otillräckligt i förhållande till de lagstadgade skyldigheterna att tillhandahålla tjänster och efterfrågan på arbetsmarknaden. Följden är att tillgången till och kvaliteten på tjänsterna försämras och att också jämlikheten i fråga om tjänsterna försämras. Bristen på arbetskraft försämrar också välbefinnandet i arbetet. Bristen har ofta uppstått under flera år på grund av underdimensionerade utbildningsmängder. IMF har fäst uppmärksamhet vid att matchningsproblemet på arbetsmarknaden förvärras i Finland. Det skapas jobb där legitimering är en förutsättning, men dessa yrkesutövare har inte fått tillräcklig utbildning. Enligt en färsk rapport om vårdpersonalens tillräcklighet i framtiden fortsätter bristen på läkare och närvårdare att förvärras. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att en ökning av utbildningsvolymerna inom bristområden får beklagligt liten uppmärksamhet i planen för de offentliga finanserna.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 6/2024 rd

Helsingfors 23.5.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Mikko Lundén saf
medlem Niina Malm sd
medlem Anders Norrback sv
medlem Olga Oinas-Panuma cent
medlem Karoliina Partanen saml
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Ville Valkonen saml
ersättare Juha Viitala sd.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 6/2024 rd Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Regeringen Orpo-Purras plan för de offentliga finanserna för 2025–2028 lägger grunden för nedskärningar i de offentliga utgifterna som syftar till att skapa privat tillväxt. Nedskärningar i de offentliga utgifterna leder inte till ekonomisk tillväxt. Vid utfrågningen konstaterades det att nedskärningarna minskar den ekonomiska tillväxten med 0,5 procentenheter 2025 och 2026.

Ekonomisk tillväxt kan skapas bland annat genom en fungerande affärsverksamhet i företagen, god ledning, kompetent arbetskraft, satsningar på utbildning, FoUI, en förutsägbar affärs- och verksamhetsmiljö och en ekonomisk politik som stöder den ekonomiska tillväxten. I Finland har produktivitetsökningen under de senaste 15 åren varit nära noll. Företagens investeringar har inte ökat trots att företagets konkurrenskraft har underlättats genom olika åtgärder, bland annat 2015 års konkurrenskraftslösning, genom vilken socialskyddsavgifter överfördes på arbetstagarna. Utdelningen från företagen har dock ökat, men den har inte kanaliseras till investeringar.

Vid balanseringen av de offentliga finanserna bör man använda en utgifts- och inkomstanpassning som fördelar balanseringen av ekonomin rättvisare. I regeringens plan för de offentliga finanserna för de kommande åren ser vi endast utgiftsnedskärningar och skattechöjningar som försämrar medborgarnas vardag. Dessa åtgärder kommer inte att öka den ekonomiska tillväxten och produktiviteten. Höjningen av den allmänna mervärdesskattesatsen drabbar mest de svagaste, som använder merparten av sina inkomster till obligatoriska utgifter såsom mat, boende och transporter.

De försämringar i arbetslivet som regeringen redan har gjort (begränsning av strejkrätten) och planerat, bland annat att utvidga lokala avtal till icke-organiserade företag utan skyldigheter, kommer att leda till problem inom många branscher och öka instabiliteten på arbetsmarknaden, vilket försvagar sysselsättningstillväxten. Ingripandet i arbetsmarknaden och förhandlingssystemet har inga sysselsättningskonsekvenser som kan påvisas genom FM:s kalkyler.

Sysselsättning

Regeringen Orpo-Purra eftersträvar genom sina så kallade sysselsättningsåtgärder 100 000 ytterligare sysselsatta, med hjälp av vilka de offentliga finanserna antas bli stärkta med över 2 miljarder euro. Finansministeriet har uppskattat att det antal ytterligare sysselsatta som regeringen eftersträvar kommer att förverkligas först på lång sikt.

Regeringens sysselsättningspolitik grundar sig enbart på nedskärningar i den sociala tryggheten och förhoppningar om att nedskärningarna i den sociala tryggheten kommer att skapa arbete för människorna. Sakkunniga lyfte fram att bedömningen av sysselsättningseffekterna har varit bristfällig i propositionerna och beräkningarna. Det har varit fallet vid beaktandet av korseffekterna till exempel när det gäller slopandet av barnförhöjningarna och nedskärningarna av bostadsbidraget. Ett mer heltäckande beaktande av korseffekterna skulle klart minska nedskärningarnas sysselsättningseffekt.

Utlåtande AjUU 6/2024 rd Avvikande mening 1

När det gäller sysselsättningsskyldigheten har bedömningen av sysselsättningseffekterna dessutom varit vilseledande, eftersom den minskade offentliga sysselsättningen inte har beaktats i dem. När det gäller att slopa sysselsättningsskyldigheten har man således endast beaktat den ökade sysselsättningen på den öppna arbetsmarknaden, men inte den minskade sysselsättningen inom den offentliga sektorn. Detta ger en felaktig bild av sysselsättningseffekten, eftersom beredskapsarbetarna räknas som sysselsatta i Statistikcentralens arbetskraftsundersökning på samma sätt som andra som utför lönearbete. I propositionen konstateras det att sysselsättningsskyldigheten påverkar rätten till inkomstrelaterad dagpenning för cirka 8 500 personer, vilket torde motsvara ungefär antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn. Det innebär att ett ändamålsenligt beaktande av sysselsättningsskyldigheten och en saklig bedömning av korseffekterna minskar sysselsättningseffekten med nästan 9 000 personer.

Regeringen saknar fullständigt faktiska sysselsättningsåtgärder för att förbättra de arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden och öka produktiviteten. Satsningar på utbildning (bl.a. omfördelning av vuxenutbildningsstödet), förbättring av resurserna för arbetskraftsservicen, minskning av ofrivilligt deltidsarbete, satsningar på sysselsättning av äldre, förbättring av arbetslivskvaliteten (bl.a. genom att minska sjukfrånvaron) och främjande av arbetskraftsinvandring är faktiska metoder för att påverka sysselsättningsgraden och därigenom den ekonomiska tillväxten. Också satsningar på arbetshälsa främjar produktivitetsökningen. Vi har också en stor brist på arbetskraft inom vissa branscher, och det beror på det låga antalet utbildningsplatser inom dessa yrken. De bör utökas.

Jobbkanalen Ab, som grundats för att förbättra sysselsättningen bland partiellt arbetsföra, står också på regeringens nedläggningslista. I stället för att upphöra borde Jobbkanalen Ab:s verksamhet ha utvecklats, och det borde ha utretts varför Jobbkanalen Ab inte har fungerat på önskat sätt. De partiellt arbetsföra har dock en genuin vilja att delta på arbetsmarknaden och deras kompetens bör därför tas i bruk inom branscher med brist på arbetskraft.

Sysselsättningsutvecklingen under det senaste året har varit dålig. Jämfört med april 2023 finns det 41 000 fler arbetslösa och 17 000 färre sysselsatta och antalet sysselsatta kvinnor minskade med 18 000. Bland unga under 25 år ökade arbetslösheten med över 5 000, bland dem som varit arbetslösa i över ett år, således långtidsarbetslösa med nästan 7 700, och bland utländska arbetslösa med något under 6 300.

Arbetskraftsinvandring

I planen för de offentliga finanserna identifieras lägesbilden i fråga om Finlands försvagade försörjningskvot och konstateras det att befolkningen fortsätter att åldras snabbt under de följande decennierna utan högre nativitet eller en betydande ökning av invandringen.

Arbetskraftsinvandring är därför ett viktigt sätt att svara på den försämrade försörjningskvoten och stärka Finlands offentliga finanser. För närvarande är regeringens åtgärder för att främja arbetskraftsinvandring dock otillräckliga och regeringen försvårar lockandet av internationella experter till Finland genom flera lagändringar, såsom bestämmelsen om arbetslöshet som varat tre månader. I stället behövs tydliga mål och satsningar på att öka arbetskraftsinvandringen. För att man verkligen ska lyckas främja arbetskraftsinvandring måste regeringens linje vara enhetlig,

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 1

konsekvent och hela regeringen måste erkänna arbetskraftsinvandringens betydelse för Finlands framtid. I annat fall kan åtgärderna för att främja arbetskraftsinvandring vara förgäves.

Jämlikhet och likvärdighet

Det finländska arbetslivet ska vara en bra och trygg plats för alla. Nackdelarna med regeringens lagstiftningsreformer drabbar klart fler kvinnor och barn och leder till att jämställdheten mellan kvinnor och män försämras. De konsekvensanalyser ur jämställdhetsperspektiv som gjorts i samband med ingångna och kommande lagförslag borde ha gjorts särskilt nu när betydande strukturella reformer genomförs under regeringsperioden, bland annat på arbetsmarknaden och inom den sociala tryggheten.

Det är också ytterst viktigt att konsekvenserna av de nedskärningar som regeringen har för avsikt att genomföra i sin helhet bedöms bättre än i propositionen utifrån inriktning, kön, åldersgrupper, etnisk bakgrund och funktionsnedsättning. De korseffekter av oskäliga nedskärningar som drabbar samma människor upprepade gånger måste också bedömas på rätt sätt.

Nedskärningarna kan till skillnad från regeringens statiska kalkyler leda till beteendeeffekter, genom vilka sysselsättningen försämras och i verkligheten också jämställdhetsutvecklingen avbryts och försämras. Vid genomförandet av planen för de offentliga finanserna måste man i fråga om lagförslagen göra en konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv i tillräcklig omfattning för att jämställdhetsutvecklingen inte ska stanna upp och försämras.

Arbetskydd och bekämpning av grå ekonomi

Regeringen har för avsikt att genomföra ett produktivhetsprogram för statsförvaltningen, som trots sitt namn är ett program för nedskärning av vitala myndighetsfunktioner. Avsikten är att arbetskyddsmyndigheternas resurser ska skäras ned och det kommer att ha en stor försvagande effekt på tillsynen över arbetskyddet. Arbetskyddsmyndigheternas lagstadgade uppgifter har ökat i fråga om tillsynen över former av arbetsrelaterat utnyttjande (människohandel, ocker och bedrägeri). Det ökade behovet av övervakning av användningen av utländsk arbetskraft samt de utmaningar som nya former av tvångsarbete medför (plattformsekonomi, lättföretagsamhet, sammankoppling och uppsplittring av underentreprenader till allt mindre helheter) har ytterligare ökat arbetsbelastningen.

Arbetskyddsmyndigheten är viktig vid bekämpningen av arbetsrelaterade fenomen inom den grå ekonomin i samarbete med andra myndigheter. Dessutom tjänar arbetskyddsmyndigheternas insats i bekämpningen av arbetsrelaterade fenomen inom den grå ekonomin i samarbete med andra myndigheter flerfaldigt in till staten de medel och årsverken som placerats i den.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjuU 6/2024 rd
Avvikande mening 1

Helsingfors 23.5.2024

Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Timo Suhonen sd
Juha Viitala sd

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

Det främsta sättet att konsolidera de offentliga finanserna är enligt regeringsprogrammet att påskynda tillväxten inom ekonomi och sysselsättning. Genom sina sysselsättnings- och tillväxtåtgärder eftersträvar regeringen 100 000 nya sysselsatta och en offentlig ekonomi stärkt med cirka två miljarder euro. Centern fäster stor vikt vid dessa mål och åtar sig att genomföra dem i sina egna alternativ. För närvarande ser det ut som om regeringens politik inte leder till de mål som regeringen fastställt. I Finland ökar nu bara arbetslösheten, konkurserna och skulden, inte ekonomin och människornas välfärd.

En lika dyster bild av vår situation som beskrivits ovan målas i statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2025–2028.

Finansministeriet förutspår i planen att ekonomin inte växer alls i år utan är jämnt 0 procent. För nästa år beräknar finansministeriet en tillväxt på 1,6 procent. Det är oroväckande att den ekonomiska tillväxten efter nästa år enligt prognosen åter avtar. År 2026 väntas tillväxten vara 1,5 procent, år 2027 1,3 procent och år 2028 är den nere i 1,1 procent.

I planen för de offentliga finanserna konstateras också att minskningen av befolkningen i arbetsför ålder och den svaga utvecklingen av arbetade timmar per arbetstagare minskar arbetsinsatsens tillväxteffekt på den ekonomiska produktionen. Produktionen minskar också när ökningen av arbetskraftsdeltagandet och minskningen av den strukturella arbetslösheten avtar och utvecklingen av befolkningen i arbetsför ålder börjar minska arbetsinsatsen i slutet av granskningsperioden.

Finansministeriet förutspår att sysselsättningsgraden sjunker något i år och återgår till utgångsnivån 2023 under 2025. Mot slutet av ramperioden fortsätter sysselsättningen att öka och blir 76,1 procent 2028, medan siffran i utgångsläget 2023 var 73,2 procent.

Centern uttrycker oro över regeringens åtgärder som direkt eller indirekt försämrar deltagandet i arbetslivet. Regeringen har slopat skyddade delar av förmånerna, varvid incitamenten för deltidsarbete kan minska.

Centern påpekar att alla i arbetsför ålder på grund av sin livssituation, sitt hälsotillstånd eller närståendes vård- och omsorgsbehov inte har möjlighet eller förutsättningar att arbeta på heltid. Deltidsarbete är lika viktigt, värdefullt och värt att understöda i situationer där heltidsarbete inte är möjligt. Det är också fråga om att förändra arbetslivets attityder och till exempel söka individuella lösningar.

Avskaffandet av vuxenutbildningsstödet försvagar tillgången på arbetskraft

Centern understödde inte att vuxenutbildningsstödet slopas, eftersom slopandet av stödet kommer att förvärra bristen på arbetskraft ytterligare särskilt inom de kvinnodominerade branscherna

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 2

för social- och hälsovård och småbarnspedagogik och försvåra ordnandet av lagstadgade tjänster både i kommunerna och välfärdsområdena.

Centern föreslår i stället att vuxenutbildningsstödet ses över så att stödet riktas effektivare än för närvarande till branscher med brist på arbetskraft. Då skulle vuxenutbildningsstödet även i fortsättningen möjliggöra omskolning och vidareutbildning, särskilt inom de branscher där arbetstärna måste ha en viss examen för att uppfylla de formella kvalifikationskraven.

Yrkena inom kommun- och välfärdssektorn är mestadels reglerade och behörighetsvillkoren för dessa yrken förutsätter också examensinriktad tilläggsutbildning och fortbildning. Man har under de senaste åren kompletterat lagstiftningen som preciserar personaldimensioneringen och behörighetsvillkoren inom den offentliga sektorn, vilket i sin tur ökar behovet av att avlägga examina.

Tillgången på formellt kompetenta arbetstärare kommer att försämrast i och med att vuxenutbildningsstödet slopas. De negativa konsekvenserna av att stödet drast in drabbar inte bara offentliga tjänster utan också privata företag och aktörer inom den tredje sektorn och försvårar rekryteringen av kompetent arbetskraft. Enligt Näringslivets forskningsinstitut Etlas undersökning från 2021 är vuxenutbildningsstödet effekter på sysselsättningen och inkomsterna störst inom social- och hälsovården. Enligt arbets- och näringsministeriets Arbetskraftsbarometer (2023) råder det mest brist på närvårdare, sjukskötare, specialsakkunniga inom socialt arbete, lärare inom småbarnspedagogik och speciallärare. Vuxenutbildningsstödet används uttryckligen inom social- och hälsovårdsbranschen, räddningstjänsten, undervisningssektorn och småbarnspedagogiken, där behovet av kompetensutveckling är störst.

Enligt ny statistik från Sysselsättningsfonden ökade antalet ansökningar om vuxenutbildningsstöd inom social- och hälsovårdssektorn 2023 jämfört med 2022. År 2023 fanns det sammanlagt 10 801 stödtagare som avlade studier inom social- och hälsovårdssektorn. Av dem hade 3 425 personer redan utbildning inom social- och hälsovården sedan tidigare, medan 7 376 personer sökte sig från en annan bransch för att studera inom social- och hälsovården. Antalet personer som arbetade inom social- och hälsovården men som skaffade sig ny utbildning inom en annan bransch var 2 218.

År 2023 utbildade sig över 1 500 personer inom småbarnspedagogiken och undervisningssektorn. Av dem var 91 procent sådana som bytte bransch. Också inom dessa branscher behövs det på grund av arbetets natur och lagstadgade uppgifter som kräver formella kvalifikationer tilläggsutbildning och fortbildning som baserar sig på examen och som antingen utvidgar det egna kunnandet eller där man ovanpå en tidigare examen avlägger examen på följande utbildningsnivå, såsom exempelvis när man studerar från närvårdare till sjukskötare, från socionom till socialarbetare eller från barnskötare inom småbarnspedagogik till lärare inom småbarnspedagogik.

Vuxenutbildningsstödet har varit ett viktigt sätt att främja de anställdas arbetshälsa och förlänga tiden i arbetslivet. Vuxenutbildningsstödet har varit en effektiv kanal för kontinuerligt lärande och den har motiverat till att avancera i arbetslivet, utvecklas på eget initiativ och minska belastningen i det egna arbetet.

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 2

Centern ser det som beklagligt att regeringen inte har gjort adekvata bedömningar av vilken inverkan indragningen av vuxenutbildningsstödet har på tillgången på kvalificerad personal inom olika branscher. Regeringen har inte heller i tillräcklig utsträckning bedömt vilka konsekvenser slopandet av stödet har för möjligheterna för personer med olika grundutbildning inom olika branscher att höja sin egen kompetens- och utbildningsnivå under arbetskarriären efter indragningen av vuxenutbildningsstödet.

Vuxenutbildningsstödet har redan tidigare gjort det möjligt för personer med yrkesexamen inom social- och hälsovården att höja utbildningsnivån och avancera till nya uppgifter inom sektorn. I studierna inom social- och hälsovården är det i allmänhet inte möjligt att genomföra långvarig arbetslivspraktik om man samtidigt jobbar heltid.

Centern anser det vara problematiskt att regeringen inte har lagt fram eller till riksdagen lämnat några konkreta förslag som tryggar vuxnas utbildning i fortsättningen. Centern anser att utvecklingen av det nuvarande vuxenutbildningsstödet bör fortsätta med en modell som särskilt beaktar de särskilda behoven inom de reglerade social- och hälsovården och fostrings- och undervisningsområdena, så att bristen på kompetent arbetskraft inom dessa branscher inte förvärras ytterligare.

Vi anser det motiverat att mer specifikt än i nuläget avgränsa och omfördela vuxenutbildningsstödet. I stället för att stödet dras in bör villkoren för erhållande av stöd definieras på nytt till exempel genom att det fastställs en övre åldersgräns för stödtagarna, varvid tiden i arbetslivet efter stödperioden är längre än vad som för närvarande förutsätts i villkoren för vuxenutbildningsstöd, och genom att den genomsnittliga stödnivån sänks. Centerns mål är att behovet av stöd för vuxenutbildning halveras.

Slopandet av alterneringsledigheten

Centern motsätter sig förslaget att systemet med alterneringsledighet slopas. De ändringar som regeringen Orpo genomfört kommer få ytterst negativa konsekvenser för närståendevårdarna samt för förutsättningarna för närståendevård.

På grund av det ökade behovet av vård får förutsättningarna för anhörig- och närståendevård inte försämrats i en situation där antalet äldre ökar och välfärdsområdenas ekonomi även i övrigt är stram. Orpos regering har som mål att möjligheterna att kombinera närståendevård och förvärvsarbete förbättras, men de föreslagna reformerna motverkar detta mål.

Alterneringsledigheten har gjort det möjligt för en del av dem som utnyttjar alterneringsledigheten att vårda en närstående vars hjälpbehov ökar. Alterneringsledigheten har tryggt ekonomin så att man för en kortare tid har kunnat vara borta från förvärvsarbete för att fokusera på omsorgen av en närstående till exempel i en betungande livssituation. Alterneringsledigheten har varit ett andningshål för många närståendevårdare i situationer där det har varit krävande att kombinera förvärvsarbete och vård av en närstående. Det kan till exempel vara situationer där ett barn insjuknar i en kronisk sjukdom och det behövs en förälders närvaro under vården och för att ordna vården, men ännu vanligare är att det rör sig om kvinnor i medelåldern som tar hand om sina föräldrar eller svärföräldrar. Bättre ork i arbetet är en nyckelfaktor när det gäller att förlänga tiden i

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 2

arbetslivet. Alterneringsledigheten främjar den alterneringsledigas arbetshälsa och ork att arbeta kvar. Alterneringsledigheten har också haft en betydande sysselsättningsfrämjande effekt för alterneringsvikarierna som har haft lättare att få arbete på den öppna arbetsmarknaden efter ett alterneringsvikariat.

Centern anser att systemet med alterneringsledighet bör utvecklas i stället för att slopas. Systemet med alterneringsledighet bör riktas till de personer som vill kombinera närståendevården med sin rådande livssituation, till exempel när det gäller vård av ett sjukt barn eller en äldre närstående. Centern vill främja alla metoder för att stärka närståendevården, eftersom det är en kostnadseffektiv lösning för samhället och också en människovärdig och ofta önskad lösning för dem som vårdas.

Gradering av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa enligt arbetsperiodens längd

I regeringsprogrammet för regeringen Orpo har man kommit överens om att se över utkomstskyddet för arbetslösa så att incitamenten att arbeta blir starkare. Regeringen graderar nivån på det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa enligt arbetslöshetens längd. Centern vill däremot gradera utkomstskyddet för arbetslösa enligt tiden i arbete före arbetslösheten. En längre tid i arbete före arbetslösheten ska berättiga till ett längre utkomstskydd för arbetslösa än en kort arbetshistoria. För närvarande och efter den föreslagna ändringen är varaktigheten för det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa densamma oberoende av hur länge personen har varit i arbetslivet före arbetslösheten. Centern anser inte att en sådan modell är tillräckligt sporrande och rättvis.

Centerns mål är att genom reformen uppnå de konsekvenser för de offentliga finanserna som är av samma storleksklass som regeringen uppskattade att den kommer att uppnå med sin egen modell. Enligt arbetsgruppen för utveckling av utkomstskyddet för arbetslösa kan graderingen enligt arbetsperiodens längd stärka de offentliga finanserna med cirka 200 miljoner euro genom en modell där varje 5 månaders arbetsperiod ger rätt till arbetslöshetsersättning i 100 dagar och det maximala antalet är 400 dagar. Centern vill ha en modell där det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa inflyter redan från kortvariga arbetspass. Centern uppmanar regeringen att till riksdagen lämna en ny proposition om gradering av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa enligt tiden i arbetslivet före arbetslösheten.

Rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa för alla som uppfyller villkoren

Centern vill också utvidga rätten till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa på lika villkor för alla sysselsatta. Centern anser att det strider mot försäkringsprincipen att alla sysselsatta blir tvungna att betala arbetslöshetsförsäkringspremie för sin lön, liksom alla arbetsgivare till löntagare, men att endast de som hör till en arbetslöshetskassa har rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa när arbetslösheten börjar, även om den som blivit arbetslös annars skulle uppfylla villkoren för inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa.

I praktiken kan utvidgningen av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa till en förmån som gäller alla sysselsatta genomföras exempelvis så att alla sysselsatta ska höra till en ar-

Utlåtande AjUU 6/2024 rd Avvikande mening 2

betslöshetskassa. Enligt en rapport som utredaren Mauri Kotamäki färdigställde 2018 (Kohti vakuuttavampaa ansioturvaa — Arvio ansiosidonnaisen työttömyysturvan kehittämismahdollisuuksista) uppgår finansieringsunderskottet till 228 miljoner euro med beaktande av kassornas ökade medlemsavgiftsinkomster. Av underskottet skulle 110 miljoner riktas till pensionssystemet.

Reformen kan finansieras till exempel genom att finansieringsmodellen för utkomstskyddet för arbetslösa ses över så att kostnaderna täcks med arbetslöshetsförsäkringspremier. Den lönesumma som ligger till grund för försäkringspremierna uppgår till cirka 100 miljarder euro, vilket innebär att höjningen av arbetslöshetsförsäkringspremierna för varje 0,1 procentenhet medför cirka 100 miljoner euro. Reformen kunde ha genomförts redan från början av året, när Sysselsättningsfonden i och med de senaste årens kraftiga sysselsättningsutveckling hade möjlighet att avsevärt sänka arbetslöshetsförsäkringspremierna.

Centern förutsätter att regeringen skyndsamt bereder en reform som ska respektera försäkringsprincipen för alla sysselsatta och som innebär att alla som betalar arbetslöshetsförsäkringspremier har rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa på lika villkor.

Hur lönesubventionerat arbete tillgodoräknas i arbetsvillkoret

Centern uttrycker sin oro över vilka konsekvenser de lagändringar som regeringen beslutat om har för det lönesubventionerade arbetet. I fortsättningen tillgodoräknas lönesubventionerat arbete i regel inte alls i arbetsvillkoret. Lönesubventionerat arbete är arbete som arbetstagaren utför i ett anställningsförhållande och för vilket lönen betalas enligt kollektivavtal. Syftet med lönesubventionerat arbete är att främja sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden. Lönesubvention kan beviljas om en arbetslös arbetssökande har brister i yrkeskompetensen, om personen har fyllt 60 år och är långtidsarbetslös eller om han eller hon har en varaktig skada eller sjukdom som försämrar förutsättningarna att få arbete.

Den lagändring som regeringen främjat försätter arbetstagare som arbetar i lönesubventionerat arbete i en annan ställning än andra arbetstagare. Ändringen kommer att göra det betydligt mindre attraktivt att arbeta med lönesubvention och därmed också i övrigt förlänga arbetslöshetsperioderna för personer som har svårare att få jobb samtidigt som behovet av och kostnaderna för social- och hälsovårdstjänsterna ökar. Ändringen inverkar negativt också på förutsättningarna för aktörer i små kommuner och tredje sektorn att få arbetstagare till exempel på landsbygden.

Uppföljning av effekterna av regeringens politik

Centern anser det vara nödvändigt att regeringen följer lagändringarnas konsekvenser. Flera av regeringens lagändringar ökar avsevärt användningen av grundtrygghet och utkomststöd. Centern uttrycker bekymmer över att bedömningen av förändringarnas sammantagna konsekvenser är bristfällig. Konsekvenserna av förmånsnedskärningar är betydande särskilt för barnfamiljer och kommer därför sannolikt att öka barnfamiljsfattigdomen. Många lagändringar ökar också den regionala ojämlikheten.

Utlåtande AjUU 6/2024 rd
Avvikande mening 2

Vi anser att det är nödvändigt att regeringens sysselsättningsmål och konsolideringsmålen för de offentliga finanserna nås. Vi är emellertid oroade över om regeringen kommer att uppnå dessa mål. Därför bör regeringen kontinuerligt följa sysselsättnings- och ekonomiutvecklingen och vilka konsekvenser lagändringarna har för måluppfyllelsen samt vid behov vidta åtgärder.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett ställningstagande. (Avvikande meningens förslag till ställningstagande)

Avvikande meningens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen snabbt inleder beredningen av och till riksdagen lämnar ett lagförslag om en modell som ersätter vuxenutbildningsstödet och där villkoren för att få stöd avgränsas noggrannare än för närvarande.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder lagberedning för att föreskriva om avlönad ledighet för närståendevårdare.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder en reform av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa där förmånsbeloppet är kopplat till längden på förmånstagens tid i arbetslivet före arbetslösheten.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt bereder en reform som ska respektera försäkringsprincipen för alla sysselsatta och som innebär att alla som betalar arbetslöshetsförsäkringspremier har rätt till inkomstrelaterat utkomstskydd för arbetslösa på lika villkor.*

Helsingfors 23.5.2024

Tuomas Kettunen cent
Olga Oinas-Panuma cent

Utlåtande AjuU 6/2024 rd Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Arbetskraftsinvandring

Den stora stötestenen i regeringens sysselsättningspolitik hänför sig till arbetskraftsinvandring. De sakkunnigas budskap är klart: utan arbetskraftsinvandring kan Finlands ekonomi inte fås på en hållbar grund.

Finland konkurrerar med andra europeiska länder om kompetent arbetskraft, och där sänder varje åtgärd som försvagar invandringen fel signal. Regeringen skärper till exempel villkoren för naturalisation och tvingar experter att lämna landet om de inte hittar en ny arbetsplats inom sex eller tre månader. Enligt en enkät som gjorts av nätverket Specialist in Finland är åtstramningen av naturalisationsvillkoren nästan lika kritisk för internationella experter bosatta i Finland som den regel på tre och sex månader som regeringen planerar.

I många europeiska länder bedrivs för närvarande en sysselsättningspolitik som är helt motsatt. Exempelvis Tyskland har beslutat att sänka kravet på boendetid från åtta till fem år, medan Finland nu ska höja det från fem till åtta år.

I planen för de offentliga finanserna minskas också de ersättningar som betalas till kommunerna för främjande av integration. En försämrad integration kan på längre sikt också leda till att sysselsättningen försvåras.

Utbildning och kompetens

Finland behöver mer kunnig arbetskraft, allt från daghem till företag inom grön teknik. Därför är regeringens betydande utbildningsnedsänkningar, till exempel inom yrkesutbildningen, ytterst skadliga. Nedsänkningarna i yrkesutbildningen drabbar särskilt dem som vill byta yrke mitt i sin yrkeskarriär. Tvärtom bör det kontinuerliga lärandet stärkas i denna situation. Även om den modell för vuxenutbildningsstöd som är inriktad på ett begränsat antal sektorer är välkommen är den inte tillräcklig för att förbättra situationen.

Anpassningsbördan är fortfarande orättvis

Regeringens nedsänkningar riktas fortfarande orättvist. Höjningen av den allmänna mervärdesskatten från 24 till 25,5 procent drabbar låg- och medelinkomsttagare. Detta är orättvist särskilt i en situation där indexen för många förmåner har frysts genom tidigare beslut.

Beskattningen kunde också ha stärkts på ett mer rättvist sätt. Regeringen rör inte heller i denna situation vid betydande direkta stöd och skattesubventioner som skadar miljön, trots att en gallring bland stöden inte skulle ha några stora negativa konsekvenser för sysselsättningen. Regeringen fastställer inte något pris på miljöolägenheter, även om man genom miljöskatter kan stärka både statsfinanserna och miljöns tillstånd. Regeringen åtgärdar vidare inte snedvridningar i beskatt-

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 3

ningen, såsom beskattningen av utdelningar från onoterade bolag, trots att de sakkunniga rekommenderar en reform av systemet.

Likabehandling och jämlikhet

Dessutom bör det noteras att redogörelsen om planen för de offentliga finanserna inte innehåller någon jämställdhetsrelaterad bedömning. Att utföra en högkvalitativ konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv i rätt tid försummas upprepade gånger. De finanspolitiska riktlinjer på medellång sikt som på ett betydande sätt styr samhällets verksamhet har oundvikligen konsekvenser för jämställdheten.

Som diskrimineringsombudsmannen påpekar finns det fortfarande behov av en färdplan för att stärka arbetslivsdelaktigheten för personer med funktionsnedsättning. För arbetet mot människohandel och våld mot kvinnor behövs inte bara resurser utan också strukturer, eftersom våld mot kvinnor fortfarande är ett centralt problem med avseende på de mänskliga rättigheterna och jämställdheten i Finland. Dessutom bör reformen av sysselsättningstjänsterna stärka jämlikheten i arbetslivet och man måste vinnlägga sig om att organen för jämlikhet kan fungera. Tillräckliga resurser måste tryggas för jämställdhetsombudsmannens verksamhet.

Dessutom bör man i högre grad fokusera på att främja möjligheterna att förena arbete och familj samt på att bekämpa diskriminering på grund av graviditet och familjeledighet. Arbetstagarnas familjeledigheter och de fungerande småbarnspedagogiska tjänster som samhället erbjuder är väsentliga i detta avseende. Trots reformen av familjeledigheterna har vården en könssegregerad karaktär och den inverkar särskilt på kvinnors möjligheter att delta i förvärvsarbete. En eliminering av diskriminering på grund av graviditet och familjeledighet på arbetsmarknaden skulle främja jämställdheten och kan bedömas ha positiva konsekvenser också för sysselsättningen.

I planen för de offentliga finanserna föreslås också flera andra ändringar i välfärdsområdenas verksamhet och finansiering. Det är viktigt att bedöma vilka eventuella konsekvenser sänkningen av behörighetsvillkoren har för arbetsmarknadspositionen och löneutvecklingen för dem som arbetar som socialarbetare, till största delen kvinnor, inom den kvinnodominerade social- och hälsovårdssektorn.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.5.2024

Fatim Diarra gröna

Utlåtande AjUU 6/2024 rd Avvikande mening 4

Avvikande mening 4

Motivering

Regeringens politik handlar om en historisk förändring på systemnivå där den nordiska välfärdsstaten körs ner och den nordiska arbetsmarknadsmodellen närmar sig en östeuropeisk arbetsmarknadsmodell. Ramförhandlingarna och planen för de offentliga finanserna 2025–2028 för regeringen till en ny nivå av en radikal klasspolitik: besluten vid ramförhandlingarna drabbar framför allt de social- och hälsovårdstjänster som befinner sig i kris sedan tidigare och som behöver tilläggsfinansiering. Att försätta social- och hälsovården i krisläge har en betydande inverkan på finländarnas välfärd och hälsa, arbetstagarnas ställning, utbudet av arbetskraft och jämlikheten mellan dem.

Enligt utredning till utskottet minskar efterfrågan på arbetskraft på grund av den svaga konjunkturen och antalet sysselsatta minskar samt antalet arbetslösa ökar 2024. Samtidigt höjer åtgärderna för att anpassa de offentliga finanserna konsumentpriserna, minskar den privata och offentliga konsumtionen och minskar på så sätt avsevärt den totala efterfrågan och sysselsättningen. Regeringen har också beslutat rikta anpassningsåtgärderna inom den offentliga ekonomin så att de på ett oskäligt sätt slår mot de finländare som har det sämst ställt. Åtgärderna försämrar situationen särskilt för kvinnodominerade sektorer inom den offentliga sektorn.

Sysselsättning och arbetsmarknad

Anpassningen och stärkandet av hållbarheten i de offentliga finanserna måste ske på ett sätt som inte orsakar oskäligen sociala skador och mänskligt lidande och som i konjunkturpolitiskt hänseende är förnuftigt. Regeringens överdimensionerade anpassningsåtgärder fördröjer den ekonomiska tillväxten med sammanlagt cirka 0,5 procentenheter 2025 och 2026. Den avtagande ekonomiska tillväxten försvagar efterfrågan på arbetskraft och minskar på så sätt ökningen av antalet sysselsatta och bromsar minskningen av antalet arbetslösa. Till följd av anpassningsåtgärderna är det relativa sysselsättningstalet 2025 uppskattningsvis 0,2 procentenheter lägre och det relativa arbetslöshetstalet 0,1 procentenheter högre.

Den svaga sysselsättningsutvecklingen 2024 stärks av regeringens ovilja att stödja återhämtningen inom byggbranschen som befinner sig i fritt fall samt höjningarna av mervärdesskatten, som tär på köpkraften och försätter framför allt små företag i trångmål. Samtidigt har regeringens ensidiga arbetsmarknadspolitik lett till en kris på arbetsmarknaden och gör höstens arbetsmarknadsförhandlingar exceptionellt krävande. Antalet arbetsdagar som gått förlorade till följd av strejker hotar att öka, även om regeringen på ett exceptionellt sätt har börjat begränsa strejkrätten.

Enligt planen för de offentliga finanserna slopas statsunderstödet till Jobbkanalen Ab för specialuppgifter som främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra, och regeringen har inte föreslagit några kompensationsåtgärder för att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra. Vänsterförbundet anser att nedläggningen av Jobbkanalen Ab är ett felsteg. Vi förutsätter tilläggsåtgärder för att stödja sysselsättningen bland partiellt arbetsföra.

Utlåtande AJU 6/2024 rd Avvikande mening 4

Även om nedskärningarna i den sociala tryggheten enligt planen för de offentliga finanserna motiveras med sysselsättning, har särskilt nedskärningarna i bostadsbidraget och sloandet av utkomstskyddets skyddade belopp negativa konsekvenser för incitamenten att arbeta. Regeringens åtgärder ökar också antalet mottagare av utkomststöd med upp till 100 000 personer, vilket innebär att de ekonomiska bidragsfällorna förvärras.

Regeringens beslut att dra in vuxenutbildningsstödet är ett allvarligt misstag som hotar att ytterligare förvärra bristen på arbetskraft särskilt inom social- och hälsovården och småbarnspedagogiken. Regeringen har inte heller lämnat någon ersättande modell till riksdagen, och någon sådan finns ännu inte i sikte på flera år. Samtidigt skär regeringen också ned yrkesutbildningen och gör det på många sätt mindre attraktivt att flytta till Finland för att arbeta.

Det produktivhetsprogram för statsförvaltningen som ingår i planen för de offentliga finanserna hotar att leda till betydande nedskärningar i tillsynen över arbetarskyddet, vilket kan försvaga arbetslivets kvalitet och öka missbruket. Samtidigt kräver det tilltagande utnyttjandet av utländsk arbetskraft samt nya fenomen som plattformsekonomi och lättföretagande tvärtom tilläggsresurser för tillsynen över arbetarskyddet.

Jämställdhet

I planen för de offentliga finanserna har det inte tagits in någon separat bedömning ur ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen har över huvud taget fortsatt försummat att bedöma konsekvenserna för jämställdheten. Många av dess åtgärder, såsom sloandet av vuxenutbildningsstödet och alterneringsledigheten, riktar sig oproportionerligt mot kvinnor och kvinnodominerade branscher.

De omfattande tilläggsnedskärningarna inom social- och hälsovården vid ramförhandlingarna försvagar tillgången till vård och hotar att förvärra de ökande jämställdhetsproblemen i det finländska samhället, det vill säga hälsoskillnaderna mellan befolkningsgrupperna.

Regeringens nedskärningar i den sociala tryggheten drabbar oproportionerligt hårt enföräldersfamiljer som kan förlora hundratals euro i månaden för sin försörjning. Detta gäller också ensamförsörjare som arbetar heltid och som inte genom tillägsarbete kan kompensera för en betydande försämring av försörjningen utan i fortsättningen rentav kan bli beroende av utkomststöd. Detta i kombination med regeringens arbetarfientliga och kvinnofientliga arbetsmarknadspolitik, där man utifrån den så kallade exportmodellen planerar ett löneförhöjningstak för kvinnodominerade branscher. Det bidrar till att öka fattigdomen bland arbetstagare och den allmänna utsiktslösheten inom kvinnodominerade branscher.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet i sitt betänkande om planen för de offentliga finanserna 2025—2028 beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjuU 6/2024 rd
Avvikande mening 4

Helsingfors 23.5.2024

Aino-Kaisa Pekonen vänst